

Oude Kerk, 20 augustus 2023

Groene zomerdienst
ds. Johan Meijer

gelezen: Genesis 1: 26-31

titel: een onuitsprekelijke zin

overdenking

*Gemeente van onze Heer Jezus Christus,
Lieve mensen van God*

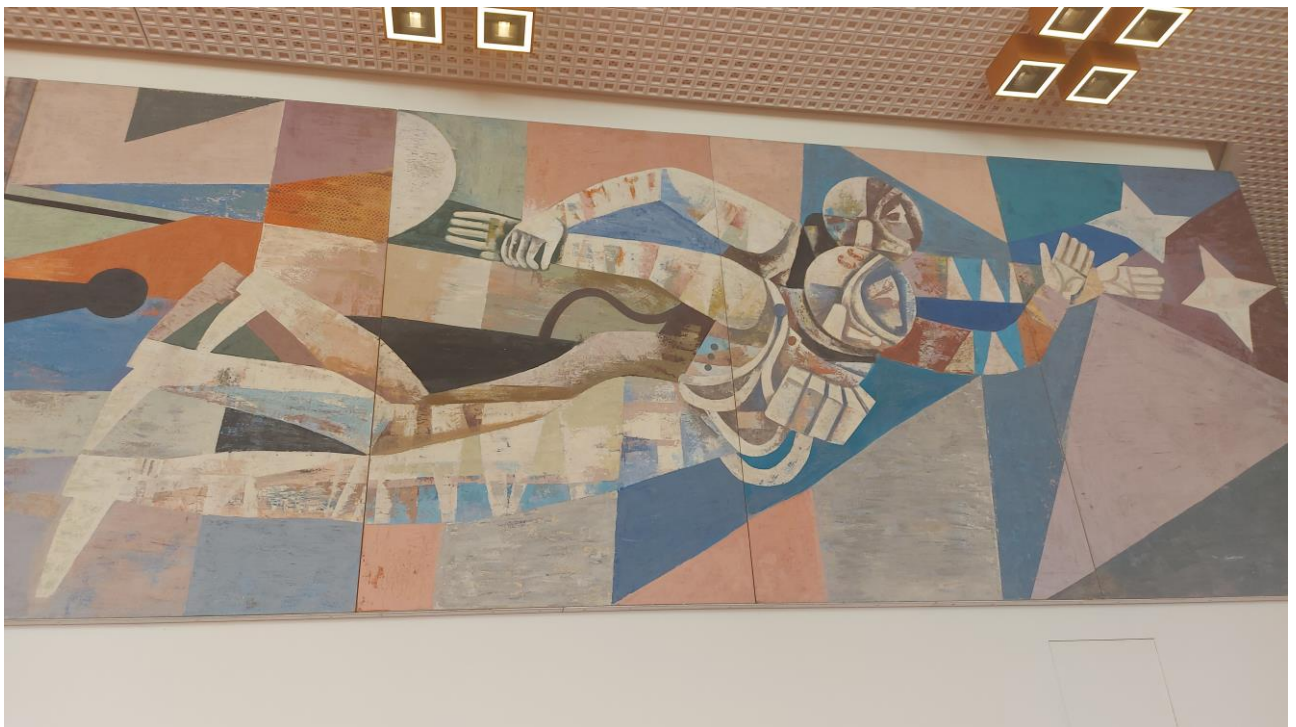
|

In de vakantie was ik onder andere in Duitsland, in Saksen, dichtbij het indrukwekkende nationale park Saksisch Zwitserland, dat één is met het Boheems Zwitserland aan in Tjechië. De aloude stad Dresden is de hoofdstad van Saksen en wat heeft die stad een bewogen

geschiedenis. Het meest dramatische moment in haar geschiedenis is wel het geallieerde bombardement in de nacht van 13 op 14 februari 1945. Heel de stad veranderde in een ruïne. Na het einde van de Tweede Wereldoorlog ging het leven verder, ook in Dresden. Het kwam te vallen onder het socialistische Oostblok, het lag voortaan in Oost Duitsland. Het was de tijd van wederopbouw, maar dan vooral gericht op de toekomst: nieuwe woningen en gebouwen waren nodig en die werden in hoog tempo vervaardigd. Het meest kenmerkende symbool van het bombardement werd de Faurenkirche, ooit de trots van de stad, nu een letterlijke puinhoop. Bewust: als litteken van de verschrikkingen. Maar ook omdat er niet genoeg geld was voor herbouw. Na de Wende en de Eenwording van Oost- en West Duitsland kwamen er enorme, vooral westerse geldstromen opgang om de Oude Stad te herbouwen en de nieuwe stad te moderniseren. En zo werd de herbouw van de Frauenkirche gestart in 1994 en voltooid in 2005. Het project kostte 130 miljoen euro. Op de foto zie je de kerk, zoals ik die een paar weken geleden fotografeerde. De lichte steen is nieuwe steen, de donkere stenen zijn stenen uit het puin: oud en nieuw verenigd. Een imposante, hoogbarokke kerk, en eerlijk is eerlijk ook wel een beetje over de top, waarbij smaken duidelijk verschillen. Mij trof recht in het hart een banner aan een van de zijden van de kerk. Wir können alles wiederaufbauen, ausser das Klima. We kunnen alles herbouwen, behalve het klimaat. Met daaronder een afbeelding van de wereldbol. De mens kan heel veel en heel veel indrukwekkends ook. De mens kan imposante gebouwen bouwen, de mens kan ze in één nacht met de grond gelijk maken, de mens kan ze herbouwen. Maar het kapotte klimaat kunnen wij niet herbouwen, de geschonden schepping kunnen wij niet herscheppen.

II

Een groot gebouw in de binnenstad bevat het theater, de bibliotheek en vele andere voorzieningen, het is een openbaar gebouw in typische Oostblokarchitectuur, enorm goed

onderhouden en ja, ook hier weer, smaken verschillen, maar ik vond het een heel mooi gebouw. Waar door de eeuwen heen de stad werd volgezet met beelden en afbeeldingen van grote keurvorsten uit het Saksische verleden, in de Oostbloktijd verschenen overal afbeeldingen en schilderijen van het menselijk bedrijf, van allerlei vormen van arbeid, want arbeid was zo belangrijk, arbeid voor allen, gelijkwaardigheid zonder concurrentie, en de opdracht om eendrachtig de handen uit de mouwen te steken. Daarbij ook: de wonderen van de techniek en de innovatie. Hier zie je twee ruimtevaarders, ze werken samen, ze reiken naar de sterren.

Hier zie een hoek, de schildering gaat door en we zien een ruimteschip. En sterren.

En hier zie je ook het heelal verbeeld. Het doel om het heelal in kaart te brengen en te ontginnen. Jaren 60 van de vorige eeuw. De opkomende ruimtevaart, de menselijke

mogelijkheden leken onbegrensd. Het was de tijd dat Jan Wit zijn liederen schreef. Jan Wit, die zelf zijn begrenzing kende doordat hij blind was, maar die niet bij de pakken neerzat, maar zijn andere zintuigen extra inzette om zijn indrukwekkende gedichten en liederen te maken. En hij heeft het over wat de mens allemaal onderneemt. In het lied 'Het woord dat u ten leven riep' verwijst hij naar de ruimtevaart van zijn tijd. Het is ook in de hemel niet, hoe vaak gij ook naar boven ziet en droomt van bovenaardse streken. Daarin zit een briljante woordspeling van de meesterdichter. De bovenaardse streken zijn de regionen van het heelal die de mens begon te ontginnen, maar het verwijst ook naar de streken en capriolen van mythische goden. Het dromen van bovenaardse streken wijst hij eigenlijk kritisch af. We gaan te hoog de hemel in, te diep de aarde door, we hunkeren naar het geheim en de zin van het leven, maar vinden die niet in al dat grenzeloze streven. En in het lied dat wij straks zingen, nog iets duidelijker: Ja, hij – de mens, man of vrouw – snelt voort op hoge winden, om de allerlaatste grens te vinden, zo vindt hij onverhoeds de dood. Het gaat in dat derde couplet over al dat jagen en jachten naar controle over de schepping: Hij overmant de wilde dieren, vaart uit op zeeën en rivieren, doorzoekt der aarde donk're schoot. Te land, ter zee en in de lucht zoekt de mens de grenzen op en probeert ze te overschrijden, als bij de Torenbouw van Babel: het streven om God te evenaren en te overtreffen.

III

Om te Schepper te evenaren en te overtreffen. De mens als God, met de verheerlijking van de arbeid van de mens, spierkracht en denkvermogen. En alles kunnen we bouwen, nou en of, en alles kunnen wij maken, nou en of, en alles kunnen wij herbouwen, nou en of. Maar kunnen wij het maken? Nou dat is dus de vraag!

Jan Wit is een soort van profeet geweest, een visionair ondanks zijn blindheid, was hij een ziener, een ziener van God. Hij thematiseert het menselijk streven ten opzichte van het respect en ontzag voor God. En hij zegt: het gaat over de dubbelzinnigheid van het menselijke bestaan en menselijke denken en handelen. En ook over de menselijke vervreemding en zijn agressieve nieuwsgierigheid.

Het is zeker niet zo dat Jan Wit menselijk handelen en menselijke arbeid afkeurt, het is niet zo dat hij wetenschap afkeurt, het is niet zo dat hij nieuwsgierigheid afkeurt. Maar het is wel dat hij het mateloze afkeurt. Het mateloze hunkeren naar een wijsheid die alleen God toekomt, het ontfutselen van het mysterie dat leven is, het willen kraken van de scheppingscode, het willen scheppen van nieuw leven. En daar bewust van zijn, daar je bewust van worden. Het zoeken naar een gedoseerd evenwicht.

En het zoeken naar de Scheppingsopdracht van de Schepper. Bij de schapping van de mens gaf God de mens een grootse opdracht: om de schepping te dienen en ook te beheren. God stelt de mens aan als rentmeester over de schepping en dat is niet niks. En God zegt zelfs dat de mens als beeld en gelijkenis van God geschapen is, je zou daar bijna uit kunnen afleiden: God heeft de mens als medegod geschapen. Als Co-God, als coöperatief verband. Als partner in de onderneming schepping. Dus niks klein stofje, nietig wezentje, niet van al dat gekleiner van de zondige mens die die in- en in verdorven is en tot niets goeds in staat. Nee integendeel: als medewerker, medearbeider, met een enorme diversiteit aan talenten, aan instrumentarium van geest- en lichaamskracht. De Vader van het Leven heeft de aarde aan de mens gegeven, het land, de zee is zijn domein. Het is ons werkveld. En de mens heeft

woorden gekregen, stem, God heeft hem aan het woord doen komen om tussen werkelijkheid en dromen getuige van zijn Geest te zijn. Dat is groots, dat is vorstelijk, dat is grandioos. En ja, tussen werkelijkheid en dromen, dus altijd ook in een zoeken naar de begaanbare weg, naar de gedoseerde weg.

IV

Maar waar gaat het mis? Als de mens zijn door God gegeven domein overschrijdt en gaat leven buiten de Geest en de Wijsheid van God. Als de mens van de schepping een zelfstandige onderneming maakt, een eigen bedrijf. Als God buiten de deur wordt gezet, dan gaat het mis, dan ontstaat de ontwrichting.

Wat het lied van Jan Wit, en niet alleen dit lied, maar wat ook ademt in de andere liederen is: blijf dicht bij God, blijf dicht bij het respect dat God heeft voor heel de schepping en waar wij getuigen van horen te zijn, evenbeeld. Medewerker, instrument.

Dicht bij God blijven en proberen zijn tekens te verstaan is wat anders dan heel vroom leven, het valt niet samen met naar de kerk gaan, hoewel we ons hier wel kunnen oefenen in het luisteren naar God. Dicht bij God zijn betekent niet keurig in de pas lopen en overal gedwee ja en amen op te zeggen. Dicht bij God zijn betekent kritisch in het leven staan en je steeds afvragen wat goed is en kwalijk. Betekent ook zo nu en dan een tegengeluid te laten horen. Bepaald worden bij onze kwetsbaarheid, bij de dubbelzinnigheid van het bestaan. Bij de bizarre en onbeantwoorbare levensvragen en levenscrises. Dicht bij God zijn, getuige van Gods geest zijn betekent ook risico's durven nemen, je wel eens stoten aan de harde werkelijkheid.

Ik zei al: Jan Wit was blind. Hij was in het zoeken naar de weg aangewezen op zijn gehoor en zijn tastzin. Daar verwijst hij naar in zijn regels: Door een geheimenis omsloten, door alle dingen uitgestoten, gaat hij op alle dingen in. Ergens zei hij dat voor hem dat uitgestoten worden letterlijk gold als hij weer eens tegen de rand van een salontafel stootte, en daarbij zijn enkels bezeerde. Maar dan gaf hij niet op om zijn weg verder te zoeken en al tastend door te gaan. En zich door een geheimenis omsloten te weten, het geheimenis van Gods aanwezigheid en support in het zoeken van de weg die hoort bij zijn Geest. Het woord van liefde, vrede en recht, dat Woord van uitdaging en opdracht, dat geeft aan het rusteloos zoeken en verdwalen een onuitsprekelijke zin. Ook aan het falen van de mens, want dat hoort bij zoeken en tasten. Ook als je je stoot aan de harde randen van het bestaan.

Nog één ding: het woord geeft een zin. Jan Wit was een mens van het Woord, een prachtige dienaar van het Woord. Hij dichtte over Gods eerste en laatste Woord, waartussen ons leven zich beweegt. Woorden vormen zinnen. Hoe dichtterlijk mooi dat woorden niet alleen zinnen maken, maar ook de onuitsprekelijke zin van het bestaan verklanken. De zin van het Leven. Gods zin voor ons leven.

Amen